

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

פרשת ויגש

הסב בהלכה

כשהתכונן יעקב אבינו לרדת למצרים הוא הקריב קורבנות לא-להי אביו יצחק:

"וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וַיָּבֵא בְּאֶרֶץ שֹׁבַע וַיִּזְבַּח זְבָחִים לְאֱלֹהֵי אָבִיו יִצְחָק" (בראשית ו, א).

חכמינו זיכרונם לברכה תמהו במדרש מדוע לא הזכיר יעקב את סבו אברהם, וזו אחת מתשובותיהם:

"רבי יוחנן אומר שאדם חייב בכבוד אביו יותר מבכבוד זקנו, לפיכך לא-להי אביו יצחק" (פסיקתא זוטרית [לקח טוב] בראשית מו, א).

מכאן שאף שנאמר בתורה "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ" (שמות כ, יא), ישנה חובה לכבד את גם הסבים והסבתות, אלא שחובה זו פחותה מחובת הכבוד שאדם חייב להעניק להוריו. הלכה זו נפסקה בשולחן ערוך:

"חייב אדם לכבד חמיו. הגה: יש אומרים דאין אדם חייב בכבוד אבי אביו (מהרי"ק שורש מד). ואינו נראה לי, אלא דחייב בכבוד אביו יותר מכבוד אבי אביו" (יורה דעה רמ, כד).

חובת הנכד לכבד את סבו איננה חד צדדית, וגם הסבא נושא באחריות על נכדו, כפי שנאמר בפרשת ואתחנן:

"רַק הַשְּׁמֵר לְךָ וּשְׁמֵר נַפְשְׁךָ מֵאֵד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן יִסּוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבְנֶיךָ וְלִבְנֵי בְנֶיךָ" (דברים ד, ט).

על סמך ציווי זה פסק הרמב"ם להלכה:

"כשם שחייב אדם ללמד את בנו כך הוא חייב ללמד את בן בנו, שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך" (הלכות תלמוד תורה א, ב).

הלכות אלו הנושאות התחייבויות הדדיות בין סבים לנכדיהם מעידות על חשיבות הקשר בין הדורות. הסב הוא השורש והנכד הוא הפרי, ואין לנתק ביניהם – ויכולתו של הסב להעביר לדורות הבאים מסורת בת שלושת אלפים וחמש מאות שנה שזורה בכבוד שהנכד רוכש לסבו.

נוסיף שירידת יעקב למצרים הייתה עלולה לפגוע בכבודו של יצחק, שלא יצא מן הארץ. ולכן, בהקרבת הקורבנות לפני צאתו הצהיר יעקב שהוא נאמן לארץ ישראל כמו יצחק אביו – והתפלל שירידתו למצרים תהיה ירידה לצורך עלייה.

שאל דוד בוצ'קו